

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเสนอตามลำดับหัวข้อดังนี้

1. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับแผนการสอน
2. การคัดเลือกครูดีเด่นด้านการประเมินแผนการสอน
3. หลักการ จุดหมาย จุดเน้น และแนวการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง

พ.ศ. 2533

4. ปัจจัยที่เกื้อกูลต่อการจัดทำแผนการสอน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับแผนการสอน

1.1 ความหมายของแผนการสอน

นักการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องในด้านการศึกษาคouldให้ความหมายของแผนการสอนไว้ดังนี้

กรมวิชาการ ได้ให้ความหมายของแผนการสอนหรือบันทึกการสอนไว้ดังนี้

"แผนการสอน" คือ การนำกลุ่มวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ที่จะต้องทำการสอนตลอดภาคเรียนมาสร้างเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่ออุปกรณ์การสอน และการวัดผลประเมินผล สำหรับเนื้อหาสาระ และจุดประสงค์การเรียนรู้ย่อย ๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือจุดเน้นของหลักสูตร สภาพของผู้เรียน ความพร้อมของโรงเรียนในด้านวัสดุอุปกรณ์ และตรงกับชีวิตจริงในท้องถิ่น ซึ่งถ้ากล่าวอีกนัยหนึ่งแผนการสอนก็คือ การเตรียมการสอนเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ล่วงหน้าหรือคือบันทึกการสอนตามปกตินั่นเอง (ถวัลย์ มาศจรัส, 2538, หน้า 170)

คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good, 1973) และ สปรินท์ฮัลล์ (Sprinthull, 1974) อ้างใน วิจิต ทองนุ้ย (2523, หน้า 11) ได้ให้ความหมายของแผนการสอนโดยสรุปดังนี้

"แผนการสอน" เป็นเอกสารที่ช่วยในการขยายหลักสูตร ซึ่งประกอบไปด้วยจุดประสงค์การเรียนรู้ สมรรถภาพการเรียนรู้ รายละเอียดเนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน จุดสำคัญที่ต้องการเน้น คำถามที่จะใช้ถาม การกำหนดงานที่จะให้ผู้เรียนปฏิบัติ สื่อ และวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนการวัดผลและประเมินผล ซึ่งครูผู้สอนสามารถนำไปเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ เปรียบเสมือนแผนที่บอกทางที่บอกถึงจุดหมายปลายทางและ

เส้นทางต่าง ๆ ดังนั้นแผนการสอนที่ดีและสามารถนำไปใช้ได้จริงควรให้ครูผู้สอนได้ดำเนินการจัดขึ้นด้วยตนเองเพื่อเป็นการเตรียมการสอนล่วงหน้า

จากความหมายของแผนดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่าแผนการสอนเป็นเอกสารที่ช่วยในการขยายหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย จุดประสงค์การเรียนรู้ สมรรถภาพการเรียนรู้ รายละเอียดของเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ และวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนการวัดผลประเมินผล และครูผู้สอนสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยปรับหรือดัดแปลงให้เหมาะสมกับลักษณะของนักเรียนและท้องถิ่นของตน

1.2 จุดมุ่งหมายของแผนการสอน

วิชัย วงศ์ใหญ่ (2525, หน้า 175) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของแผนการสอนว่า เป็นสิ่งที่ช่วยให้ครูได้วางแผนการสอน และจะช่วยให้การสอนดีขึ้น เพราะครูได้มีโอกาสกำหนดจุดมุ่งหมายของบทเรียน หาวิธีสอนต่าง ๆ ที่จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจได้เร็วขึ้น รวมทั้งการเตรียมสื่อการเรียนและการจัดกิจกรรมการเรียนที่เหมาะสม นอกจากนี้แล้วยังช่วยให้ครูสอนด้วยความมั่นใจยิ่งขึ้น เนื่องจากได้เตรียมวางแผนล่วงหน้าก่อนที่จะทำการสอน ผู้เรียนเกิดความเลื่อมใสในตัวครู เพราะการสอนของครูเข้าใจง่ายเป็นขั้นตอนไม่สับสน แผนการสอนยังเป็นหลักฐานให้ครูทราบว่านักเรียนได้เรียนอะไรไปบ้างแล้ว และพร้อมที่จะเรียนอะไรต่อไป ซึ่งเป็นการช่วยให้การสอนติดต่อดำเนินกัน ทั้งในวิชาเดียวกันกับวิชาอื่น ๆ

นอกจากนี้ สุกัญญา ธารีวรรณ (2521, หน้า 209) ยังได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของแผนการสอนไว้ว่า "เป็นเอกสารสำหรับเสนอแนะเป็นแนวทางไว้ให้ผู้สอนสามารถนำไปปรับหรือดัดแปลงให้เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับที่กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ (2520, หน้า 77) ได้กล่าวว่า "แผนการสอนเป็นการเสนอแนะแนวทางไว้ให้ผู้สอนสามารถนำไปปรับหรือดัดแปลงให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น"

1.3 รูปแบบ และองค์ประกอบของแผนการสอน

รูปแบบของแผนการสอนจะให้แบบใดก็ตามสิ่งที่ควรกล่าวไว้ให้ชัดเจนในแผนการสอนได้แก่ ชื่อเรื่อง จำนวนคาบ สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล (กรมวิชาการ, 2535, หน้า 5) ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534, หน้า 30-36) ได้กล่าวถึงรูปแบบและองค์ประกอบของแผนการสอนไว้ว่า "แผนการสอนไม่มีรูปแบบที่แน่นอนตายตัว อาจเขียนไว้หลายรูปแบบตามความเหมาะสม" เช่น แบบตาราง แบบการเขียนเชิงบรรยายหรือแบบผสมระหว่างตารางและแบบบรรยาย การที่จะเขียนรูปแบบใดนั้นขึ้นอยู่กับความต้องการ ความสะดวกของครูผู้สอน แต่ไม่ว่าจะให้รูปแบบใด จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1. จุดประสงค์การเรียนรู้
2. เนื้อหาวิชา
3. กิจกรรมการเรียนการสอน
4. สื่อการเรียนการสอน
5. การวัดผลประเมินผล

ขณะเดียวกัน สันต์ ธรรมบำรุง (2525 , หน้า 165) ได้เสนอรูปแบบของแผนการสอน ซึ่งประกอบไปด้วยหัวข้อพอสรุปได้ดังนี้

1. เลขที่ของแผนการสอน เป็นลำดับที่ของแผนการสอนในวิชานั้น ๆ
2. ชื่อแผนการสอน เป็นหัวเรื่องที่จะสอน
3. คาบเวลาที่ใช้ เป็นการกำหนดว่าใช้เวลาในการสอนเป็นกี่คาบกี่ชั่วโมง
4. ความคิดรวบยอด เป็นหลักการหรือจุดสำคัญของเรื่องที่จะสอน
5. จุดประสงค์ ส่วนใหญ่เป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมในการสอนเรื่องนั้น
6. เนื้อหา เป็นรายละเอียดของเนื้อหาที่จะสอน
7. กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นการบอกแนวทางการกระทำของนักเรียนว่านักเรียนจะทำเรื่องนั้น ๆ
8. สื่อการเรียนการสอน เป็นรายการที่ระบุถึงอุปกรณ์ วัสดุที่ใช้ในการสอนทั้งวิธีการสอนของครูด้วย
9. การประเมินผล เป็นการประเมินผลการเรียนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 8 (2534, หน้า 26 - 27) ได้เสนอแนะรูปแบบแผนการสอนที่กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ทำการค้นคว้าทำเป็นรูปแบบแผนการสอนแบบหนึ่งที่สามารถนำไปจัดกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ตามที่หลักสูตรต้องการ โดยมีมุ่งที่จะให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และดำรงตนให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุขไว้ดังต่อไปนี้

1. ชื่อเรื่อง และจำนวนคาบที่ใช้สอน
2. จุดประสงค์ปลายทาง คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่เป็นปลายทางของการสอนในคาบนี้
3. ชนิดสมรรถภาพ คือ สมรรถภาพการเรียนรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาส่งเสริม ซึ่งสอดคล้องกับจุดประสงค์ปลายทาง
4. จุดประสงค์นำทาง คือ จุดประสงค์ย่อยของจุดประสงค์ปลายทาง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ปลายทางที่กำหนดไว้

5. ประสบการณ์เดิม คือ ความรู้ที่นักเรียนเคยเรียนผ่านมาแล้ว หรือเคยมีความรู้มาก่อน และเป็นพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ปลายทาง

6. เนื้อหาวิชา คือ เนื้อหาวิชาที่จะเรียนในคาบนี้

7. สื่อการเรียนรู้ คือ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น หนังสือเรียน เอกสารประกอบการสอน

8. เหตุการณ์การสอน คือ สภาพการดำเนินการสอน ซึ่งประกอบด้วย 9 เหตุการณ์ คือ

8.1 สร้างความสนใจ

8.2 แจ้งจุดประสงค์

8.3 ทบทวนประสบการณ์เดิม

8.4 กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

8.5 ให้แนวการเรียนรู้

8.6 นักเรียนปฏิบัติ

8.7 แจ้งผลปฏิบัติ

8.8 ประเมินผลการเรียนรู้

8.9 ส่งเสริมความแม่นยำและการถ่ายโอนความรู้

นอกจากนี้หน่วยศึกษานิเทศก์ (2534, หน้า 38) ได้เสนอแนะส่วนประกอบของแผนการสอนตามที่กรมวิชาการกำหนดไว้ดังนี้

1. สาระสำคัญ คือ ความคิดรวบยอดหรือหลักการ หรือโครงสร้างของเนื้อหาที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับหลังจากเรียนเรื่องราวนั้น ๆ ไปแล้ว

2. จุดประสงค์การเรียนรู้ เป็นจุดประสงค์ที่วิเคราะห์มาจากหลักสูตร ในคำอธิบายรายวิชาเป็นสิ่งที่บอกให้ทราบว่า จะจัดการเรียนการสอนให้อยู่ในขั้นใดของทักษะ เช่น ขั้นความรู้ความจำ ความเข้าใจ นำไปใช้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า และเมื่อกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ปลายทางนั้นด้วย

3. สื่อการเรียนการสอน คือ เครื่องมือ วัสดุและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนเพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ได้ง่ายและรวดเร็ว

4. กิจกรรมเสนอแนะ คือ การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับการเรียนการสอนในแต่ละจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยการจัดในโอกาสต่าง ๆ นอกเวลาเรียน รวมทั้งการจัดกิจกรรมเพื่อซ่อมเสริม และการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรักและเห็นคุณค่าของวิชานั้น ๆ

5. การวัดและประเมินผล คือ การประมาณราคาหรือประมาณค่าของสิ่งของต่าง ๆ เพื่อบอกคุณภาพของสิ่งนั้น ๆ เป็นการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นการบอกคุณภาพว่าผู้เรียนมีความเข้าใจมากน้อยเพียงไร เพื่อจะได้มีการพัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไข ทั้งผู้สอนอาจต้องใช้เครื่องมือหลายชนิด เพื่อจะได้ข้อมูลมากเพียงพอที่จะนำมาประกอบการวินิจฉัยได้ เป็นต้นว่า แบบสังเกต แบบทดสอบ แบบสัมภาษณ์ ฯลฯ

จากที่กล่าวมาแล้ว สามารถสรุปรูปแบบ และส่วนประกอบของแผนการสอนได้ว่า แผนการสอนนั้นไม่มีรูปแบบที่ตายตัว อาจเขียนได้หลายรูปแบบตามความเหมาะสม แต่ไม่ว่าจะรูปแบบใดก็ตามจะต้องประกอบด้วย

1. จุดประสงค์ของการเรียนการสอน
2. เนื้อหาและเวลาที่ใช้
3. กิจกรรมการเรียนการสอน
4. สื่อการเรียนการสอน
5. แนวการประเมินผล

1.4 การเขียนแผนการสอน

สงบ ลักษณะ (2533, หน้า 21) และ วัลลมา กันทรพย (2534, หน้า 45 - 47) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้สอนควรปฏิบัติในการทำแผนการสอน เพื่อเน้นกระบวนการสรุปได้ว่า กระบวนการจะทำหน้าที่ 2 ประการ คือ เป็นกิจกรรมที่ผู้สอนจัดดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ตามที่หลักสูตรต้องการ และต้องการให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะเป็นผู้ที่สามารถนำกระบวนการต่าง ๆ เหล่านั้นไปใช้ในชีวิตจริงได้ ดังนั้นกระบวนการเป็นทั้งวิถีทาง และจุดหมายกระบวนการมีมาก ดังนั้นในการวางแผนจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ จะต้องหล่อหลอม สังเคราะห์ บูรณาการ หรือเลือกสรรนำมาดัดแปลงใช้ให้สอดคล้องกับธรรมชาติของวิชานั้น ลักษณะความพร้อมของผู้เรียน จิตวิทยาการเรียนรู้ และจุดประสงค์ของหลักสูตรที่ได้วิเคราะห์แล้ว และยังได้เสนอแนวทางในการวางแผนการสอนว่าควรดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์หลักสูตร โดยการศึกษาหลักสูตร ตั้งแต่หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง แนวดำเนินการของหลักสูตร ศึกษาจุดประสงค์ของหมวดวิชา ศึกษาวัตถุประสงค์ของรายวิชาที่สอน พิจารณาคำอธิบายรายวิชา ซึ่งจะกล่าวถึงแนวทางจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน เนื้อหาสาระสำคัญ และวัตถุประสงค์การเรียนรู้รายวิชานั้น เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ ของหลักสูตรกับรายวิชาที่สอน

2. ศึกษาคู่มือหลักสูตร เอกสารคู่มือหลักการสอน เอกสารเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ เพื่อให้เข้าใจจุดเน้น เข้าใจบทบาทของผู้บริหารและครูผู้สอน เข้าใจกระบวนการพื้นฐานที่สำคัญ ๆ และศึกษาตัวอย่างแนวการสอน เพื่อนำมากำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน

3. กำหนดจุดประสงค์ปลายทางของวิชาที่สอน ให้สะท้อนจุดหมายหลักสูตร จุดประสงค์หมวดวิชา และจุดประสงค์ของรายวิชาที่ได้ศึกษา จากคำอธิบายรายวิชา และเอกสารอื่น ๆ โดยควรกำหนดให้ครอบคลุมทั้งคุณสมบัติ ความรู้ ความคิด การปฏิบัติ และจิตพิสัย

4. กำหนดจุดประสงค์นำทางโดยนำจุดประสงค์ปลายทางมาแตกเป็นจุดประสงค์ย่อย ๆ ทั้งนี้อาจต้องนำเค้าโครงเนื้อหาวิชามาพิจารณาประกอบด้วยก็ได้ เพื่อให้วางแผนได้ครอบคลุมหลักสูตรตามที่ระบุไว้ในคำอธิบายรายวิชา รวมทั้งควรนำเอาทักษะกระบวนการทั้ง 9 ประการมาดัดแปลงเสริมเข้าไปในจุดประสงค์ย่อย ๆ เหล่านั้น ตามความเหมาะสม ทักษะกระบวนการบางข้ออาจถูกนำมาใช้มากถ้าเนื้อหาวิชาเอื้ออำนวย บางกระบวนการอาจถูกใช้น้อยแต่เมื่อพิจารณาจุดประสงค์นำทางตลอดทั้งหมดใน 1 วิชาแล้ว ควรมีโอกาสแทรกทักษะกระบวนการเอาไว้ได้ครบ 9 ประการ แนวทางการสร้างจุดประสงค์นำทางที่ง่ายวิธีหนึ่งคือกำหนดสาระสำคัญของวิชานั้นให้สะท้อนเนื้อหา และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของหลักสูตรวิชานั้น แล้วนำสาระสำคัญนั้นแต่ละสาระมาพิจารณากะบวนการเรียนรู้ แล้วจึงเขียนเป็นจุดประสงค์นำทางหลาย ๆ ข้อ โดยให้สะท้อนทักษะกระบวนการในจุดประสงค์นำทางเหล่านั้น

5. วางแผนออกแบบกิจกรรม (วิธีการได้รับประสบการณ์ของผู้เรียน) ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์นำทางเหล่านั้น ซึ่งจะต้องครอบคลุมถึงการใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์การสอน และการวัดผลประเมินผล หัวใจสำคัญของการจัดการเรียนการสอน คือการออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้สังเกต รับรู้ เกิดความคิดรวบยอด ตระหนักในเป้าหมายและประโยชน์ ได้ศึกษาค้นคว้า ทดลอง ได้อภิปราย ตอบคำถาม รายงานหรือแสดงความคิดเห็น ได้แก่ ปัญหาได้ปฏิบัติ ตามกระบวนการที่เหมาะสม โดยใช้แหล่งกระบวนการต่าง ๆ นำมาประยุกต์ให้สอดคล้องกับธรรมชาติของเนื้อหาวิชา และลักษณะของผู้เรียน

การจัดทำแผนการสอนอาจมีวิธีปฏิบัติที่แตกต่างกันไปบ้าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและสะดวกในการใช้ ซึ่งกรมวิชาการ (2535, หน้า 3 - 5) ได้เสนอขั้นตอนการจัดทำแผนการสอนไว้ดังนี้

1. ทำความเข้าใจหลักสูตรและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และนำมาเป็นกรอบแนวปฏิบัติในการวางแผนจัดการเรียนการสอน

2. เขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ สำหรับวิชานั้นให้เป็นลักษณะจุดประสงค์ปลายทางที่ควรเกิดขึ้นกับนักเรียน เมื่อได้เรียนวิชานั้น จนครบถ้วนแล้ว สิ่งที่จะช่วยในการเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ในลักษณะจุดประสงค์ปลายทางนี้ คือ

2.1 จุดประสงค์ของกลุ่มประสบการณ์ ซึ่งจะมีกล่าวไว้ในหลักสูตรก่อนที่จะจำแนกเป็นรายหน่วย หรือรายวิชาย่อย

2.2 คำอธิบายรายวิชาในวิชาหรือหน่วยย่อย หรืองานที่กำหนดในหลักสูตร

3. เขียนโครงสร้างวิชาที่จะสอนทั้งวิชา ซึ่งนิยมเขียนว่า กำหนดการสอนโดยกำหนดส่วนประกอบ คือ

3.1 หัวข้อย่อย ๆ อาศัยหัวข้อเนื้อหาวิชาที่อ่านจากคำอธิบายรายวิชา

3.2 จำนวนคาบที่ควรใช้ในการสอนแต่ละหัวข้อเรื่องย่อย

3.3 สาระสำคัญที่เน้นถึงความคิดรวบยอดหรือหลักการ ทักษะ หรือลักษณะนิสัย ที่ต้องการจะปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับนักเรียนในการเรียนแต่ละหัวข้อนั้น

3.4 จุดประสงค์การเรียนรู้ในลักษณะจุดประสงค์นำทาง ประกอบหัวข้อเรื่องย่อย ๆ แต่ละหัวข้อ

4. สร้างแผนการสอนโดยหยิบยกหัวข้อเรื่องจำนวนคาบ สาระสำคัญ และจุดประสงค์การเรียนรู้ (จุดประสงค์นำทาง) ของแต่ละหัวข้อมาทำเป็นแผนการสอน

การดำเนินการจัดทำแผนการสอนดังที่กล่าวมานั้น ถือว่าเป็นภาระหน้าที่ของผู้สอนโดยตรงที่จะต้องเป็นผู้ดำเนินการจัดทำขึ้นด้วยตนเองเพื่อเป็นการเตรียมการสอนล่วงหน้า ถ้าหากไม่มีการจัดทำแผนการสอน การใช้หลักสูตร ก็จะเป็นไปอย่างไม่มีจุดหมายปลายทาง เป็นเหตุให้เกิดการเสียเวลา หรือบกพร่องในการใช้หลักสูตรเป็นอย่างมาก อันจะส่งผลต่อความล้มเหลวของหลักสูตรในที่สุด (สัจด์ อุทรานันท์, 2532, หน้า 268) ในการเขียนแผนการสอนตามองค์ประกอบของแผนการสอนที่กล่าวมาข้างต้นนั้น มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2525, หน้า 50 - 51) ได้มีข้อเสนอแนะในการเขียนโดยสรุปดังนี้

ข้อแนะนำในการเขียนแผนการสอน

รายการที่เป็นองค์ประกอบของ แผนการสอน	ข้อเสนอแนะในการเขียนแผนการสอน
1. มโนคติ	- เขียนกระทัดรัดจะเป็นความเรียงหรือข้อย่อย่อก็ได้ - เนื้อหาทุกเรื่องครูสามารถดึงมโนคติออกมาเขียนให้ชัดเจนได้ - การสอนในชั้นเด็กเล็กๆควรมีมโนคติเดียว เช่นการแปรงฟันถูกวิธี สม่ำเสมอทุกวันจะทำให้แข็งแรง ในชั้นสูงขึ้นไปอาจให้หลายนโมคติ ในคราวเดียวกัน เช่น การทำความสะอาดอวัยวะต่างๆของร่างกาย จำเป็นต้องทำทุกวันเพื่อให้ร่างกายมีสุขภาพดี
2. วัตถุประสงค์	- ควรเขียนให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการสอนรวมทั้งผลที่ผู้เรียน เปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการเรียนรู้ - ควรครอบคลุมในด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และเจตคติ - ควรเขียนรายละเอียดเป็นพฤติกรรมที่สามารถวัดได้โดยบุคคลอื่น
3. เนื้อหา	- กำหนดเนื้อหาของการสอนแต่ละครั้งให้เหมาะสมกับเวลา วัยและ ความสามารถของผู้เรียน - ควรครอบคลุมเนื้อหาที่จะสอนไว้ตามลำดับถ้าสามารถแบ่งเป็นเรื่อง ย่อยได้ก็ควรแบ่ง - ไม่ต้องเขียนเนื้อหาโดยละเอียด เพราะจะไปปรากฏในสื่อการเรียน
4. กิจกรรมการเรียนการสอน	ควรเขียนกิจกรรมที่ต้องกระทำการระหว่างการทำการเรียนการสอนไปตาม ลำดับ โดยใช้ข้อความที่บอกให้รู้ว่าคุณครูหรือนักเรียนหรือทั้งสองฝ่ายทำ กิจกรรมอะไรและอย่างไร โดยไม่ต้องบอกรายละเอียดของคำพูดของคุณ และนักเรียนเพราะเป็นการเยิ่นเย้อเสียเวลามาก
5. สื่อการเรียน	ควรเขียนรายชื่อสื่อต่าง ๆ ที่ใช้ในการสอนบทเรียนนั้น ๆ โดยระบุประเภท เนื้อหา จำนวน และอื่น ๆ ตามความจำเป็น
6. การวัดและประเมินผล	ควรเขียนระบุวิธีและประเมินผลว่าจะใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ หรือใช้ แบบทดสอบ และควรระบุเนื้อหาที่ต้องการวัดและประเมินด้วย

จากข้อเสนอแนะดังกล่าวแต่ละองค์ประกอบสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกที่เป็นหน้าที่ของครูจะต้องศึกษาและคัดเลือก ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้เสนอหลักเกณฑ์ดังนี้

1. หลักเกณฑ์ในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้

การจัดการเรียนการสอนหรือการจัดประสบการณ์เรียนรู้ ที่จะให้เกิดพฤติกรรมแก่ผู้เรียนตามที่หลักสูตรต้องการนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดจุดประสงค์ของการเรียนการสอนแต่ละครั้งให้ชัดเจน ความมุ่งหมายของการกำหนดจุดประสงค์ก็เพื่อต้องการชี้ให้เห็นถึงชนิดของพฤติกรรมที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เพื่อที่จะได้วางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนต่อไป (อำนาจ จันทน์เบ้น, 2532, หน้า 52)

สำหรับประเภทของจุดประสงค์การเรียนการสอนนั้น ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2533, หน้า 54) ได้จำแนกประเภทของจุดประสงค์ออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. จุดประสงค์ที่มีลักษณะกว้าง ๆ ที่ไม่สามารถจัดหรือสังเกตได้ทันที
 2. จุดประสงค์ที่มีลักษณะเฉพาะสามารถสังเกตพฤติกรรม หรือการปฏิบัติของผู้เรียนได้
- สงบ ลักษณะ (2534, หน้า 12) และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534, หน้า 33) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์การเรียนรู้ใน 2 ลักษณะ ดังนี้

1. จุดประสงค์การเรียนรู้ปลายทาง หมายถึง จุดประสงค์การเรียนรู้ของรายวิชา
 2. จุดประสงค์การเรียนรู้นำทาง หมายถึง จุดประสงค์การเรียนรู้เชิงพฤติกรรมย่อย ๆ ที่นำมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแล้ว สามารถทำให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ปลายทางนั้น
- สังัด อุทรานันท์ (2532, หน้า 55 - 65) ได้เปรียบเทียบจุดประสงค์เสมือนเป็นหลักชัยที่นักเรียนจะต้องเดินทางไปถึงและได้เสนอแนะหลักเกณฑ์ในการกำหนดจุดประสงค์ไว้ดังนี้

1. ต้องสอดคล้องกับปรัชญา หรืออุดมการณ์ของสังคม
2. ต้องสอดคล้องและส่งเสริมค่านิยมของสังคม
3. ต้องสนองความต้องการและแก้ปัญหาสังคม
4. ต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน
5. ต้องสอดคล้องกับหลักการปกครองของประเทศ
6. ต้องมีความสมดุลระหว่างความรู้ ทักษะ ระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติ
7. ต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้

นอกจากจะต้องคำนึงถึงเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้จำเป็นจะต้องระบุให้ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านใดบ้าง

วัลลภ กันทรัพย์ (2534, หน้า 8 - 10) เสนอว่าการกำหนดจุดประสงค์ของแต่ละรายวิชาควรกำหนดให้ครอบคลุมพฤติกรรมดังนี้

1. ความรู้ความคิด
2. ทักษะ
3. จริยธรรม คุณธรรม และค่านิยม
4. การจัดการ คำว่า "การจัดการ" มีความหมาย 3 ลักษณะ คือ
 - 4.1 ไม่ว่าจะสอนวิชาใดต้องสอนให้ถึงขั้นนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันด้วย
 - 4.2 ต้องสอนให้ผู้เรียนรับรู้กระบวนการและนำไปใช้ได้
 - 4.3 ต้องสอนให้ผู้เรียนเห็นช่องทางในการนำสิ่งที่ได้เรียนไปใช้ในการประกอบอาชีพหรือหารายได้

เนื่องจากหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ ดังนั้น ในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ในวิชาต่าง ๆ นอกจากจะต้องกำหนดให้ครอบคลุมพฤติกรรมดังกล่าวข้างต้นแล้ว จะต้องแทรกทักษะกระบวนการ 9 ประการ และกระบวนการที่สอดคล้องกับธรรมชาติของเนื้อหาวิชาไว้ในจุดประสงค์การเรียนรู้ นำทางด้วย (สงบ ลักษณะ, 2534, หน้า 13)

2. หลักเกณฑ์ในการกำหนดเนื้อหา

เนื้อหาเป็นสาระสำคัญที่บรรจุในแผนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยเนื้อหาจะถูกเลือกสรรมาจากวิชาต่าง ๆ ดังนั้นในการคัดเลือกเนื้อหามาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้นั้น จึงต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบ เสริมศรี ไชยศรี (2528, หน้า 22) ได้เสนอหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกเนื้อหา ดังนี้

- 2.1 มีประโยชน์ต่อผู้เรียนทั้งในปัจจุบันและอนาคต
- 2.2 สอดคล้องกับวุฒิภาวะและประสบการณ์ของผู้เรียน
- 2.3 มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ในระดับการศึกษานั้น
- 2.4 สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของสังคม
- 2.5 ผู้เรียนให้ความสนใจ
- 2.6 ครอบคลุมความรู้หลาย ๆ ด้าน

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ที่ สุมิตร คุณานุภร (2520, หน้า 81 - 87) ได้เสนอหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกเนื้อหาวิชาที่สอดคล้องกันสรุปได้ดังนี้

1. สอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตร

2. สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน
3. สอดคล้องกับสภาพและปัญหาความต้องการของชุมชน
4. สอดคล้องกับวุฒิภาวะและประสบการณ์ของผู้เรียน
5. เชื่อถือได้และเป็นแกนสารของความรู้ในวิชานั้น
6. มีคุณประโยชน์ต่อผู้เรียนทั้งในปัจจุบันและอนาคต

การคัดเลือกเนื้อหาวิชา นอกจากจะต้องอาศัยหลักเกณฑ์แล้ว วิธีการคัดเลือกก็มีความสำคัญในอันที่จะทำให้ตัดสินใจได้ว่าเนื้อหาวิชาใดมีความจำเป็นสำหรับผู้เรียน และสามารถทำให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ได้ สุมิตร คุณานุกร (2518, หน้า 89 - 95) และ สจัด อุทรานันท์ (2532, หน้า 174 - 175) ได้เสนอแนะวิธีการคัดเลือกเนื้อหาที่สอดคล้องกันสรุปได้ดังนี้

1. การใช้ความคิดเห็นพิจารณาตัดสิน
2. การใช้ความคิดเห็นส่วนรวม
3. การวิเคราะห์
 - 3.1 การวิเคราะห์งาน
 - 3.2 การวิเคราะห์กิจกรรม
 - 3.3 การวิเคราะห์ความรู้และทักษะที่เป็นประโยชน์ทั่วไป
4. การทดลอง

3. เกณฑ์การคัดเลือกกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นการปฏิบัติในสิ่งที่ตั้งไว้ เป็นจุดมุ่งหมายในแผนการสอนโดยพิจารณาจากแผนการสอนที่วางไว้ว่ามีจุดมุ่งหมายอย่างไร ครูจะมีแนวทางการสอนแบบใดหรือจัดกิจกรรมในลักษณะใดให้ผู้เรียน จึงจะทำให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ในลักษณะที่เป็นไปได้มากที่สุด ง่ายที่สุด เร็วที่สุด ประหยัดทั้งเวลา แรงงาน และค่าใช้จ่ายให้มากที่สุด (สจัด อุทรานันท์, 2532, หน้า 269) ดังนั้นครูจึงควรพิจารณาเลือกเทคนิค และวิธีสอนกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่จะสอน ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด แต่ลักษณะวิธีการสอนให้ได้หลาย ๆ รูปแบบซึ่ง สุมิตร คุณานุกร (2523, หน้า 97) ได้เสนอหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนพอสรุปได้ดังนี้

1. สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการสอน
2. ก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้เรียน
3. อยู่ในขอบเขตความสามารถทั้งด้านร่างกายของผู้เรียนที่จะปฏิบัติได้

4. ควรส่งเสริมจุดมุ่งหมายในการสอนหลาย ๆ ด้าน

5. สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล

4. หลักเกณฑ์ในการกำหนดสื่อการสอน

สื่อการสอนเป็นตัวกลางที่ครูใช้สำหรับนำเสนอเนื้อหา ความรู้ ความคิด ของครูไปให้นักเรียนได้รับรู้โดยง่าย รวดเร็วและถูกต้อง สื่อการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพราะสื่อสามารถเปลี่ยนสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมได้ทำให้ประสาทสัมผัสรับรู้ได้มากและชัดเจนยิ่งขึ้น ครูสามารถใช้สื่อการสอนได้มากมายหลายวิธี และใช้ประโยชน์ได้หลายด้าน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2525, หน้า 237) กรมวิชาการ (2525, หน้า 33) ได้กำหนดความหมายของสื่อการเรียนการสอนไว้ว่า หมายถึง วัสดุ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ ทั้งที่เป็นประเภทถาวร และสิ้นเปลืองที่จำเป็นต้องใช้ปฏิบัติกิจกรรมในโรงเรียน เพื่อช่วยให้การจัดการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับประเภทของสื่อการเรียนการสอน กรมวิชาการ (2534, หน้า 66) ได้จำแนกสื่อออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. สื่อการสอนสำหรับครู ได้แก่ วัสดุ อุปกรณ์การสอนสำหรับครู
2. สื่อการเรียนสำหรับผู้เรียน ได้แก่ วัสดุฝึกปฏิบัติสำหรับผู้เรียน

อึ้งค์ บัวศรี (2532, หน้า 218) ได้จัดประเภทของสื่อการเรียนการสอนออกเป็น

3 ประเภทคือ

1. ประเภทวัสดุ ได้แก่ แผนภาพ แผนภูมิ แถบบันทึกเสียง ฯลฯ
2. ประเภทอุปกรณ์ ได้แก่ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ โทรทัศน์ วิดีโอ ฯลฯ
3. ประเภทระบบ กระบวนการ และวิธีการ ได้แก่ ระบบการสอนแบบโปรแกรม

การสอนเป็นคณะ ฯลฯ

ขณะเดียวกัน อึ้งค์ บัวศรี (2532, หน้า 219 - 220) ได้เสนอแนะหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกสื่อไว้ดังนี้

1. ต้องตอบสนองจุดประสงค์การเรียนรู้
2. ต้องเหมาะสมกับวัย และพื้นฐานประสบการณ์ของผู้เรียน
3. ต้องเหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน
4. ต้องเหมาะสมทั้งในด้านค่าใช้จ่ายและการปฏิบัติ
5. ต้องหาง่ายในท้องถิ่น

5. การกำหนดวิธีการและเครื่องมือวัดผลประเมินผล

การวัดผลประเมินผลเป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง ในการจัดทำแผนการสอน การกำหนดวิธีการและเครื่องมือสำหรับใช้ในการวัดผลและประเมินผลการเรียนเป็นสิ่งที่คุณครูจะต้องให้ความสำคัญในการจัดทำแผนการสอน ครูผู้สอนจะต้องคัดเลือกด้วยความรอบครอบ โดยพิจารณาถึงความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา และกิจกรรมการเรียนการสอน อีกทั้งไม่ควรใช้วิธีการหรือเครื่องมือชนิดใดชนิดหนึ่งเพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525, หน้า 177) กล่าวว่า "สิ่งที่ครูผู้สอนจะต้องคำนึงถึงเกี่ยวกับการประเมินผล คือ การประเมินผลจะต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้แต่ละข้อสอดคล้องกับเนื้อหา มีความเหมาะสม และครอบคลุมเนื้อหาที่เรียน และสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเลือกเครื่องมือที่สามารถเก็บข้อมูลได้อย่างถูกต้องเหมาะสม"

จากหลักการเขียนแผนการสอนดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู (กค.) อ้างใน ถวัลย์ มาศจรัส (2538, หน้า 172 - 173) ได้เสนอหลักเกณฑ์ประเมินส่วนประกอบของแผนการสอน สรุปได้ดังนี้

1. จุดประสงค์การเรียนการสอน จุดประสงค์ที่ดีนั้นจะต้องมีคุณสมบัติ 3 ประการตลอดจนครอบคลุมความชัดเจน และความเหมาะสมดังนี้

○ ความครอบคลุม หมายถึง ความครอบคลุมมวลพฤติกรรม 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย (Cognitive) ทักษะพิสัย (Psycho-Motor) และจิตพิสัย (Affective) เพราะทั้ง 3 ประการ เป็นองค์ประกอบเพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม อันเป็นจุดหมายสูงสุดของการศึกษา อย่างไรก็ตามในแผนการสอนหรือบันทึกการสอนหนึ่ง ๆ อาจไม่จำเป็นต้องครบองค์ประกอบทั้ง 3 ประการนี้เสมอไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเวลา เนื้อหา และตัวผู้เรียน (วัย)

ความชัดเจน หมายถึง ความครอบคลุมมวลพฤติกรรมมากพอที่จะตรวจสอบได้ว่ามีการบรรลุแล้วหรือไม่ เช่น ถ้าเขียนเพื่อให้ "รู้" กับเพื่อให้ "ตอบ" มีลักษณะเป็นพฤติกรรมมากขึ้น โดยผู้เรียนอาจจะพูดตอบหรือเขียนตอบก็ได้

ความเหมาะสม หมายถึง จุดประสงค์นั้นไม่สูงหรือต่ำเกินไป ทั้งนี้เมื่อคำนึงถึงเวลา เนื้อหา และวัยของผู้เรียน

2. เนื้อหาสาระ เนื้อหาในแผนการสอนหรือบันทึกการสอนที่ดีนั้นจะต้องมีคุณสมบัติ 3 ประการ คือ ความถูกต้อง ความครอบคลุม และความชัดเจน ดังนี้

ความถูกต้อง หมายถึง เนื้อหาสาระนั้นจะต้องตรงกับหลักวิชาล่าสุด โดยทั้งนี้อาจยึดตามแบบเรียนที่ใช้อยู่ตามปกติก็ได้

ความครอบคลุม หมายถึง ปริมาณเนื้อหาตามหัวข้อนั้นมีมากพอที่จะก่อให้เกิดความคิดรวบยอดได้หรือไม่

ความชัดเจน หมายถึง การที่เนื้อหา มีแบบแผนของการนำเสนอสาระที่ไม่สับสนเข้าใจได้ง่าย

3. กิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมอื่นๆ (เน้นผู้เรียน) กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีจะต้องมีคุณสมบัติของความน่าสนใจ ความเหมาะสม และความคิดริเริ่ม ดังนี้

ความน่าสนใจ หมายถึง กิจกรรมที่นำมาใช้ ชวนน่าติดตาม ไม่เบื่อง่าย

ความเหมาะสม หมายถึง กิจกรรมที่นำมาใช้ จะต้องทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ได้จริง

ความคิดริเริ่ม หมายถึง การที่มีการนำเอากิจกรรมใหม่ ๆ ที่ท้าทายมาสอดแทรก ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ดีขึ้น

4. สื่อการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนที่ดีจะต้องมีคุณสมบัติของความน่าสนใจ ความประหยัด และการช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็ว ดังนี้

ความน่าสนใจ หมายถึง สื่อนั้นช่วยให้น่าติดตามไม่น่าเบื่อ

ความประหยัด หมายถึง สื่อที่ใช้นั้นราคาไม่แพงอยู่ในระดับที่สถานศึกษา รับผิดชอบได้

การช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็ว หมายถึง สื่อนั้นจะต้องใช้ได้ผลในการทำให้ผู้เรียนรู้ได้จริงและได้เร็วกว่าไม่ใช้สื่อ

5. การประเมินผล การประเมินผลที่ระบุไว้ในแผนการสอนหรือบันทึกการสอนที่ดีควรมีคุณสมบัติของความเที่ยง ความเที่ยงตรง ความเชื่อถือได้ และความสามารถประยุกต์ได้ดังนี้

ความเที่ยงตรง หมายถึง การที่ประเมินที่ระบุไว้จะต้องสามารถพิสูจน์ได้ว่าผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์จริง

ความเชื่อถือได้ หมายถึง การที่ประเมินที่ระบุไว้มีความคงเส้นคงวาของการแสดงผลสูง

ความสามารถประยุกต์ได้ หมายถึง การที่การประเมินระบุไว้สามารถประเมินจริงมิใช่แต่จะระบุไว้เฉย ๆ

กล่าวโดยสรุป แผนการสอนที่มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ไว้ อย่างชัดเจน เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นทักษะกระบวนการ และสอดคล้องกับจุดเน้น และ แนวการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง 2533

1.5 ประโยชน์ของแผนการสอน

ในเรื่องของประโยชน์และคุณค่าของแผนการสอนนั้น (สังกัด อุทยานันท์, 2528, หน้า 226 -227) ได้แสดงความคิดเห็นว่าแผนการสอนมีคุณค่าต่อการจัดการเรียนการสอนของครู ดังนี้

1. จะเป็นแนวทางในการสอน ซึ่งจะช่วยให้ความสะดวกแก่ครูผู้ใช้หลักสูตรสามารถ ดำเนินการสอนให้ได้ผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตร
2. จะให้ความสะดวกแก่ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ในการช่วยเหลือ แนะนำ และ ติดตามผลการเรียนการสอน
3. จะเป็นแนวทางในการสร้างข้อทดสอบ เพื่อประเมินผลการเรียนการสอน เพื่อ ให้มีความครอบคลุมถึงเนื้อหาสาระที่ได้สอนไปแล้ว

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การมุ่งเน้นให้ครูผู้สอนได้มีการวางแผนการสอนด้วยการจัดทำ แผนการสอนที่มีประสิทธิภาพ และนำแผนการสอนนั้นไปใช้เป็นเครื่องมือหรือแนวดำเนินการ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ย่อมทำให้การดำเนินการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมายของ หลักสูตรที่ได้วางไว้

2. การคัดเลือกครูดีเด่นด้านการเกี่ยวกับการประเมินแผนการสอน

จากนโยบายของกรมสามัญศึกษาข้อหนึ่งได้มีการพัฒนาครู อาจารย์ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีความรู้และทักษะใหม่ ๆ ตามความเปลี่ยนแปลงในยุคสังคมข่าวสาร โดยให้เป็นส่วนหนึ่ง ในการพิจารณาผลงานทางวิชาการ ตลอดจนพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของครู ให้เป็น แบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนและสังคม (กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ 2538, หน้า 26) ทางสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด ซึ่งเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่ควบคุมดูแลโรงเรียน มัธยมศึกษาจังหวัดนั้น ๆ จึงมีโครงการที่จะพัฒนาและส่งเสริมให้ครูมีความรู้ มีทักษะใหม่ ๆ เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนเป็นไปตามเป้าหมาย การสอนของครูอาจารย์ต้องเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สอดคล้อง และมีประสิทธิภาพ การประกวด การแสดงนวัตกรรม แผนการสอน สื่อการสอนของครู ซึ่งในส่วนของจังหวัดพะเยานั้นจะเป็นการจัดกิจกรรมเบื้องต้นในระดับกลุ่ม โรงเรียน โดยจัดควบคู่ไปกับการแข่งขันทักษะวิชาการของนักเรียนและเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ ของครู เป็นการยกย่องเชิดชูเกียรติของครูที่มีพฤติกรรม และผลงานที่เหมาะสมที่จะเป็นครูดีเด่น

ในแต่ละหมวดวิชา หรือเป็นแบบอย่างที่ดีอีกด้วย (สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดพะเยา, 2540, หน้า 8)

รายละเอียดการพิจารณาแผนการสอน ในด้านที่เกี่ยวกับผลงานที่เป็นแผนการสอนของ ครุณันได้กำหนดไว้ในเกณฑ์ของผลงานที่เกี่ยวกับการสอนและคุณสมบัติเฉพาะ ได้แก่ ด้านจัด กิจกรรมการเรียนการสอน กำหนดไว้ 20 คะแนน ส่วนที่มีการประเมิน ที่เกี่ยวกับแผนการสอน ประเมินในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการมีแผนการสอนที่ครบองค์ประกอบ และถูกต้องสอดคล้องกับความต้องการของหลักสูตรรายวิชาในกิจกรรมการสอนมีการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการ ส่งเสริมและสอดแทรกจริยธรรม มีสื่อประกอบ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ เน้นกระบวนการกลุ่ม และให้นักเรียนปฏิบัติจริง ด้านการวัดผลประเมินผล มีการทดสอบ ก่อนเรียน และหลังเรียน มีการใช้เครื่องมือวัดผลประเมินผลที่หลากหลาย ซึ่งผลการคัดเลือกครู ดีเด่นของจังหวัดพะเยาในปีการศึกษา 2538 มีจำนวน 10 คน ปีการศึกษา 2539 จำนวน 10 คน และในปีการศึกษา 2540 จำนวน 20 คน

3. หลักการ จุดหมาย จุดเน้น และแนวการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533

หลักการของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 กำหนดหลักการไว้ระดับละ 3 ข้อดังนี้

หลักการของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

1. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง

2. เป็นการศึกษาทั่วไปเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพ หรือการศึกษาต่อ

3. เป็นการศึกษาที่สนองความต้องการของท้องถิ่นและประเทศชาติ

หลักการของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย

1. เป็นการศึกษาเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะ เฉพาะด้านที่สามารถนำไปประกอบอาชีพให้ สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคม

2. เป็นการศึกษาที่สนองต่อการพัฒนาอาชีพในท้องถิ่น หรือการศึกษาต่อ

3. เป็นการศึกษาที่ส่งเสริมการนำกระบวนการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเหมาะสม ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตท้องถิ่นและประเทศชาติ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2535, หน้า 1)

จุดหมายของหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต และการศึกษาต่อ ให้สามารถเลือกแนวทางที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม ตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะเป็นพลเมืองดี ตามระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้ทักษะเพียงพอที่จะเลือก และตัดสินใจ ประกอบสัมมาชีพ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีนิสัยในการปรับปรุงงานตนเอง และสังคม เสริมสร้างอนามัยชุมชน และครองชีวิตโดยคำนึงถึงประโยชน์ต่อสังคม

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ จะต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญ และทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ
2. สามารถปฏิบัติตนในการรักษาและเสริมสุขภาพอนามัยของตนเองและชุมชน
3. สามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน และเลือกแนวทางแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับข้อจำกัดต่าง ๆ
4. มีความภูมิใจในความเป็นไทย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถของตน
5. มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างและปรับปรุงแนวทางปฏิบัติ ที่จะทำให้เกิดความเจริญแก่ตนเองและชุมชน
6. มีทัศนคติที่ดีต่อสัมมาชีพทุกชนิด มีนิสัยรักการทำงาน และมีความสามารถในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจของตนเอง
7. มีทักษะพื้นฐานในการประกอบสัมมาชีพ มีความสามารถในการจัดการ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
8. เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน สามารถเสนอแนวทางพัฒนาชุมชน ภูมิใจในการปฏิบัติตนตามบทบาท และหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชนตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน

แนวดำเนินการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ประสบความสำเร็จตามจุดหมายข้างต้น จึงกำหนดแนวดำเนินการไว้ดังนี้

1. จัดให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนอย่างหลากหลาย เพื่อสำรวจความถนัดและความสนใจ
2. จัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเอง และสามารถแสวงหาแนวทางในการพัฒนาตนเอง
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทางด้านวิชาการอย่างเต็มความสามารถ และได้มีโอกาส

หาความรู้ และทักษะจากแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ

4. จัดให้มีการศึกษา ติดตาม และแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
5. ในการจัดการเรียนการสอน ให้ใช้วิธีผสมผสานการให้ความรู้กับการปฏิบัติจริง โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุมีผล และกระบวนการกลุ่ม
6. ให้ท้องถิ่นปรับรายละเอียดเนื้อหาของรายวิชาให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่น ส่งเสริมให้ท้องถิ่นจัดทำรายวิชาที่สนองความต้องการของท้องถิ่น และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดในการสร้างสรรค์งาน
7. ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดแทรกการเสริมสร้างค่านิยม และการพัฒนาจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ
8. ในการเสริมสร้างค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดหมาย ต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีวินัย รับผิดชอบ ฯลฯ ควบคู่ไปด้วย
9. ในการจัดการเรียนการสอน ให้คำนึงถึงความต่อเนื่องกับหลักสูตรประถมศึกษาด้วย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2539, หน้า 1 - 5)

จุดหมายหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต และให้สามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดี ตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนได้พัฒนาเชาวน์ปัญญา มีความรู้ และทักษะเฉพาะด้านตามศักยภาพ เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ ร่วมพัฒนาสังคมด้วยแนวทางและวิธีการใหม่ ๆ และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ จะต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญเฉพาะด้าน
2. มีความรู้เกี่ยวกับวิทยาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ
3. สามารถเป็นผู้นำ และเป็นผู้ให้บริการชุมชนเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวม
4. สามารถวางแผนแก้ปัญหาในชุมชนของตน
5. มีความภูมิใจในความเป็นไทย เสียสละเพื่อส่วนรวม ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน
6. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสามารถนำแนวทางหรือวิธีการใหม่ ๆ ไปใช้ในการพัฒนาชุมชนของตน

7. มีเจตคติที่ดีต่อ อาชีพ และเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ
8. มีนิสัยรักการทำงาน เต็มใจในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีทักษะในการจัดการพัฒนาประเทศตามบทบาทและหน้าที่ของตน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างทรัพยากร ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของประเทศ

แนวการดำเนินการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ประสบความสำเร็จตามจุดหมายข้างต้น จึงกำหนดแนวดำเนินการไว้ ดังนี้

1. จัดให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนอย่างกว้างขวางตามความถนัดและความสนใจ
2. จัดให้ผู้เรียนได้ศึกษาสภาพแวดล้อม และความต้องการของท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ
3. จัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ทดลองใช้วิธีการใหม่ ๆ อยู่เสมอ
4. จัดประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ให้ผู้เรียนเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ
5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มความสามารถ ได้มีโอกาสหาความรู้และทักษะจากแหล่งวิทยาการ สถานประกอบอาชีพอิสระ
6. จัดให้มีการศึกษา ติดตาม และแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
7. ในการจัดการเรียนการสอน ให้ใช้วิธีผสมผสานการให้ความรู้กับการปฏิบัติจริงโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล และกระบวนการกลุ่ม
8. ให้ท้องถิ่นปรับรายละเอียดเนื้อหาของรายวิชาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ส่งเสริมให้ท้องถิ่นจัดทำรายวิชาที่สนองความต้องการของท้องถิ่น และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดในการสร้างสรรค์งาน
9. ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดแทรกการเสริมสร้างค่านิยมและการพัฒนาจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ
10. ในการเสริมสร้างค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดหมาย ต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีวินัย รับผิดชอบ ฯลฯ ควบคู่กันไป

4. ปัจจัยที่เกื้อกูลต่อการจัดทำแผนการสอนของครู

ในการจัดทำแผนการสอนไม่ว่าจะเป็นระดับใด ย่อมต้องอาศัยปัจจัยหลายประการที่จะส่งผลให้แผนการสอนมีประสิทธิภาพ

ผลการศึกษา และข้อค้นพบของนักการศึกษาหลายท่าน ทำให้สามารถสรุปปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนการสอนให้มีประสิทธิภาพของครูมัธยมศึกษาได้ดังนี้

ก. ปัจจัยด้านตัวครูผู้จัดทำแผนการสอน สจิด อุทยานันท์ (2532, หน้า 208) ได้กล่าวว่า การจัดทำแผนการสอนเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนโดยตรงที่จะต้องเป็นผู้ดำเนินการจัดทำด้วยตนเอง เพื่อเป็นการเตรียมการสอนล่วงหน้า . ถ้าหากไม่มีการจัดทำแผนการสอน การใช้หลักสูตร ก็จะเป็นไปอย่างไม่มีจุดหมายปลายทาง เป็นเหตุให้เกิดการเสียเวลา หรือบกพร่องในการใช้หลักสูตรเป็นอย่างมาก อันจะส่งผลต่อความล้มเหลวของหลักสูตรในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ เสริมศรี ไชยศรี (2526, หน้า 16) ว่า "ผู้สอนเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนจึงเป็นผู้ที่น่าจะวางแผนประสบการณ์ได้เหมาะสมที่สุด อีกกรณีหนึ่งผู้สอนเป็นผู้ที่ใช้แผน ดังนั้นผู้สอนจะรู้ค่าควรจะปรับ "แผน" ที่วางไว้แล้วอย่างไรจึงจะเหมาะสม" ดังนั้นสิ่งที่จำเป็นสำหรับครูที่จะจัดทำแผนการสอนให้มีประสิทธิภาพได้นั้น คือจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร และแผนการสอน

ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและแผนการสอน การจัดทำแผนการสอนนั้นอาจมีวิธีปฏิบัติที่แตกต่างกันไปบ้าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและเพื่อสะดวกในการใช้ ที่สำคัญที่ข้อหนึ่งในการจัดทำแผนการสอนนั้นต้องศึกษาและมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร ดังที่กรมวิชาการ (2535, หน้า 3-5) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการจัดทำแผนการสอนข้อหนึ่งว่า "ควรทำความเข้าใจหลักการจุดหมายของหลักสูตร และนำมาเป็นกรอบแนวปฏิบัติในการวางแผนจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับ สบป ลักษณะ (2533, หน้า 21) และวัลลภ กันทรพิทย์ (2534, หน้า 45-47) ได้เสนอแนวทางในการวางแผนการสอนว่าควรมีการวิเคราะห์หลักสูตร โดยการศึกษาหลักสูตรตั้งแต่หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง แนวดำเนินการของหลักสูตรศึกษา จุดประสงค์ของหมวดวิชา จุดประสงค์ของหมวดวิชาที่จะสอน พิจารณาคำอธิบายรายวิชา ที่กล่าวถึงแนวทางจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน เนื้อหาสาระสำคัญ และวัตถุประสงค์การเรียนรู้วิชานั้น เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ ของหลักสูตรกับรายวิชาที่จะสอน ขณะเดียวกันในการจัดทำแผนการสอนนั้นครูจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับแผนการสอน ซึ่งได้แก่ วิธีการจัดทำรูปแบบและองค์ประกอบของแผนการสอน ตลอดจนรู้ถึงความสำคัญ และวิธีการใช้แผนด้วย ดังที่กรมวิชาการ (2538, หน้า 54) ได้ประเมินผลการใช้หลักสูตรระดับมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ซึ่งสรุปสภาพการใช้หลักสูตรวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษา ด้านปัญหาและอุปสรรคพบว่า ครูไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเขียนแผนการสอน ที่เน้นทักษะกระบวนการ จะเห็นว่าการมีความรู้เกี่ยวกับการเขียนแผนการสอนนั้น มีความสำคัญมากที่จะทำให้การจัดทำแผนมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

(2525, หน้า 545) กล่าวว่า ในการเขียนแผนการสอนนั้นครูจะต้องมีเอกสารต่าง ๆ เช่น หลักสูตร แบบเรียนคู่มือครู ฯลฯ มาประกอบการเรียนจะทำให้แผนการสอนที่ได้เหมาะสมและน่าสนใจ แต่ในบางโอกาสครูอาจหาเอกสารประกอบบางอย่างไม่ได้ ดังนั้นครูควรมีความรู้ความสามารถในการเขียนแผนการสอน โดยอาจมีหรือไม่มีเอกสารประกอบบางชนิดได้

นอกจากความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและแผนการสอนแล้วครูจะต้องมีลักษณะที่เอื้อต่อการจัดทำแผนการสอนให้มีประสิทธิภาพในด้านบุคลิกภาพ เจตคติต่อวิชาชีพ ประสบการณ์ด้านการศึกษา และความพร้อมทางด้านสถานภาพส่วนตัวและเศรษฐกิจ

ด้านบุคลิกภาพ รุ่ง เจนจิต (2532, หน้า 55 - 58) กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลให้ครูสามารถในการผลิตผลงานทางวิชาการและมีโอกาสผ่านเกณฑ์พิจารณาจาก กค.ว่า บุคลิกภาพของครู (บุคลิกภาพในที่นี้ใช้ในความหมายทางจิตวิทยาที่ครอบคลุมมากไปกว่าคุณลักษณะทางกายภาพ และพฤติกรรมที่สังเกตได้) โดยเฉพาะผู้ผ่านเกณฑ์การประเมินนั้น ปรากฏมีหลักฐานของการเป็นผู้มีอุตสาหกรรมวิริยะ เสียสละอย่างสม่ำเสมอ ตั้งแต่เริ่มชีวิตรับราชการ หลักฐานเหล่านี้ สามารถสนับสนุนได้จากรายงานชำนาญการ หรือความเชี่ยวชาญพิเศษแล้วแต่กรณี เช่น หลักฐานการได้รับคำชมเชยว่าเป็นครูดีเด่นในอดีต โดยอาจเป็นในระดับโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน จังหวัด เขตการศึกษาหรือแม้กระทั่งระดับชาติ ในส่วนของวิชาการก็มักจะพบว่าได้ติดตามผลการดำเนินการของตนเองอย่างต่อเนื่อง และแสวงหาการปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ เมื่อประเมินจากรายงานที่เป็นเอกสารแล้วพบว่า ข้าราชการครูเหล่านั้นปฏิบัติราชการบนพื้นฐานของการมีเจตคติทางบวกต่องานของตนมาตั้งแต่ต้น ดังนั้นตำแหน่งที่ได้รับสูงขึ้นจึงไม่ใช่เป้าหมายของการทำงานแต่อยู่ที่ความสำเร็จของงาน ตามจุดประสงค์ที่วางแผนเอาไว้ล่วงหน้าก่อนแล้ว ตำแหน่งสูงขึ้นจึงเป็นผลจากการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพดี นอกจากนี้ ธีรยุทธ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา (2526, หน้า 148 - 150) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่เป็นสาเหตุให้ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาที่มีพฤติกรรมด้านการสอนพึงปรารถนาหรือไม่นั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากลักษณะส่วนตัวของครูแต่ละคน ดังนั้นในการจัดทำแผนการสอนของครูจะมีประสิทธิภาพหรือไม่นั้น บุคลิกภาพหรือคุณลักษณะส่วนตัวนั้นก็ปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนผลักดันให้แผนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

ปัจจัยด้านเจตคติต่อวิชาชีพ นิวคอม (Newcomb, 1950, อ้างใน ทศพร ขวัญสุวรรณ 2526, หน้า 7) มีความเห็นว่าการแสดงออกของเจตคติโดยอาศัยพฤติกรรมที่แบ่งออกได้สองลักษณะ คือ การแสดงออกในลักษณะพึงใจ เห็นด้วย หรือชอบ อยากเข้าใกล้สิ่งนั้น ลักษณะ

นี้เรียกว่า เจตคติทางบวก (Positive attitude) อีกลักษณะหนึ่งคือการแสดงออกในลักษณะที่ไม่ถึงพอใจ ไม่ชอบ ไม่เห็นด้วย เกิดความเบื่อหน่าย จึงชิง ออกจากสิ่งนั้น ลักษณะนี้ เรียกว่า เจตคติทางลบ (Negative attitude)

ชม ภูมิภาค (2516 อ้างในทศพร ขวัญสุวรรณ 2526, หน้า 155) กล่าวถึงความสำคัญของเจตคติต่ออาชีพครูไว้ว่า อุปสรรคที่สำคัญที่สุดต่อการสอนอย่างมีประสิทธิภาพของครู คือ เจตคติต่ออาชีพครูเอง ถ้าครูมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ ก็ทำให้ครูพึงพอใจและประสบความสำเร็จในการทำงาน ตรงกันข้ามคนที่มีความรู้แต่ขาดเจตคติที่ดีต่อการทำงาน ย่อมจะเป็นครูที่ดีไม่ได้ การที่ครูขาดเจตคติที่ดีต่ออาชีพก่อให้เกิดปัญหาการขาดคุณภาพของครูประจำการ ดังนั้นการจัดทำแผนการสอนซึ่งเป็นงานหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนของครูที่จะต้องปฏิบัติ ในเรื่องเจตคติต่อวิชาชีพน่าจะมีผลต่อประสิทธิภาพของแผนการสอนที่ครูจัดทำขึ้น

ด้านประสบการณ์ด้านการศึกษา ซึ่งได้แก่ วุฒิการศึกษา หลักสูตรวิชาชีพครู การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและการฝึกอบรม เนื่องจากสิ่งเหล่านี้เป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนโดยตรง ซึ่งแผนการสอนก็เป็นสิ่งหนึ่งที่อยู่ในกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับที่ ดันคินและบิดเดิล (Dunkin and Biddle, 1974 อ้างใน เสริมศรี ไชยศรี 2526, หน้า 168) ได้เสนอรูปแบบการศึกษาวิเคราะห์การจัดการเรียนการสอนไว้ว่ามีตัวแปรด้านคุณสมบัติของครูในด้านประสบการณ์ด้านการศึกษา (คุณวุฒิ หลักสูตรวิชาชีพครู การฝึกประสบการณ์วิชาชีพและการฝึกอบรม) อยู่ในส่วนนี้ด้วย จะเห็นได้ว่าประสบการณ์ด้านการศึกษามีส่วนส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพได้ส่วนหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับที่ รุ่ง เจริญจิต (2532, หน้า 58) กล่าวว่า ประสบการณ์ด้านการศึกษาเป็นประสบการณ์เดิมทางวิชาการที่สร้างทักษะพื้นฐานให้แก่ข้าราชการครู

ด้านความพร้อมทางสถานภาพส่วนตัวและเศรษฐกิจ เนื่องจากการจัดทำแผนการสอนเป็นการเตรียมการสอนล่วงหน้า ถ้าหากไม่มีการจัดทำแผนการสอน การใช้หลักสูตรก็เป็นไปอย่างไม่มีจุดหมายปลายทาง (สงัด อุทรานันท์, 2532, หน้า 268) ดังนั้นการจัดทำแผนการสอนจึงเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งปัจจัยด้านฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมย่อมส่งผลต่อการจัดทำแผนการสอน ดังที่ ธีรยุทธ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา (2526, หน้า 148 - 150) กล่าวไว้ว่า ครูมีรายได้ไม่พอกับภาระค่าครองชีพ ครูจึงต้องดิ้นรนขวนขวายหารายได้พิเศษมาจุนเจือครอบครัว ด้วยการทำงานสอนกวดวิชา หาทางเรียนต่อเพื่อเพิ่มคุณวุฒิ อันนำไปสู่การปรับเงินเดือนให้สูงขึ้น หรือประกอบอาชีพรองอื่น ๆ ทำให้ครูเอาใจใส่การสอนในหน้าที่น้อยลง เนื่องจากครูไม่มีเวลาเตรียมการสอน ไม่มีเวลาที่จะศึกษาค้นคว้าหาเทคนิค

วิธีการสอนแบบใหม่ ๆ มาสอนเด็ก แต่เมื่อต้องสอนก็เข้าสอนด้วยมือเปล่า จึงใช้วิธีการสอนแบบทอล์คแอนด์ชอล์ค จะเห็นได้ว่าฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นปัจจัยด้านตัวครู ด้านหนึ่งที่น่าจะส่งผลต่อประสิทธิภาพของแผนการสอนที่ครูจัดทำขึ้นใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ข. ปัจจัยด้านองค์ประกอบพื้นฐานในการจัดทำแผนการสอน ซึ่งได้แก่ เวลา งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ แหล่งค้นคว้า ตลอดจนมีที่ปรึกษาในการจัดทำแผนการสอน จัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการจัดทำแผนการสอนเช่นกัน ซึ่ง บันลือ พฤกษะวัน (2531, หน้า 110) ได้กล่าวถึง วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ และเวลา ดังนี้

สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และเอกสารต่าง ๆ เป็นเครื่องช่วยให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้ที่ดี โดยการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผนการสอนด้วย ซึ่งไม่ว่าหลักสูตรเดิม หรือหลักสูตรใหม่ มักจะเกิดปัญหามากมาย ดังนี้

อุปกรณ์การสอนเป็นสิ่งที่จำเป็นที่ครูจะต้องจัดทำเอง เตรียมเองซึ่งแม้ว่าในแผนการสอนจะระบุไว้ก็เป็นภาระหน้าที่ของครูจะต้องจัดหา มักจะประสบปัญหามากมาย ดังเช่น

- เงินงบประมาณ อาจกล่าวได้ว่างบประมาณค่อนข้างจะหายาก ทางโรงเรียนต้องช่วยกันจัดหาเงินที่จะใช้จ่าย

- ความคิดริเริ่มดัดแปลงวัสดุท้องถิ่นมาใช้หากมีบ้าง แต่เป็นเรื่องของแต่ละบุคคลและครูจะต้องสละเวลาในการที่จะผลิต อุปกรณ์ สื่อ เครื่องมือที่จะใช้ยังมีปัญหาเรื่องเศรษฐกิจ สวัสดิการของครูต้องไปสอนเดินทางไป - กลับ นับว่ามีเวลาและกำลังที่จะอุทิศไม่มากนัก

- อุปกรณ์ที่มุ่งหวังว่าทางการจะแจก สมมติว่าแจกได้ก็เกิดปัญหาเรื่องการใช้ และเรื่องการแจกมักไม่ทันตามต้องการ

แหล่งค้นคว้าทางวิชาการ จัดเป็นองค์ประกอบอีกประการที่เกี่ยวข้องกับข้าราชการครูที่อยู่ใกล้แหล่งค้นคว้าทางวิชาการ เช่น ห้องสมุดของสถาบันอุดมศึกษา ห้องสมุดประชาชน หรือห้องสมุดประจำสถาบัน ย่อมมีโอกาสแสวงหาความรู้ พัฒนาทางวิชาการได้มากกว่าข้าราชการครูที่อยู่ห่างไกลแหล่งค้นคว้าเหล่านั้น เพราะจะเอื้ออำนวยให้ผู้เข้าค้นคว้าได้แนวคิด หรืออาจชี้แนวทางค้นพบใหม่ ๆ ที่เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาได้ดีที่สุด (รุ่ง เจริญจิต 2532, หน้า 57)

นอกจากนี้องค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ของการจัดทำแผนการสอนให้มีประสิทธิภาพ คือการมีที่ปรึกษา หรือวิทยากรในด้านการจัดทำแผนการสอน ซึ่ง

อำไพ ดินะมาศ (2535, หน้า 123) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการเตรียมการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในจังหวัดพะเยาในด้านปัญหาในการเตรียมการจัดทำแผนการสอนพบว่า ชาติวิทยากรหลักให้คำปรึกษา และวิทยากรหลักที่มีอยู่ไม่มีความมั่นใจ

ค. ปัจจัยเกี่ยวกับโครงสร้างและระบบการบริหารของหน่วยงาน ระบบบริหารของหน่วยงานนั้นควรมีการจัดหา และกระจายบุคลากร ความสามารถตลอดจนทรัพยากรต่าง ๆ สำหรับการจัดทำแผนการสอนอย่างเหมาะสม มีการแบ่งงาน ความรับผิดชอบที่เหมาะสม ผู้นำมีประสิทธิภาพในการบริหารงานสูง ดังเช่น กูรูเก (Guruge, 1970) อ้างใน กิตติมา ปรีดีดิลก (2532, หน้า 4) กล่าวว่า "การบริหารเป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับการวินิจฉัยตัดสินใจในการวางแผน ประกอบกับการใช้ข้อมูลต่าง ๆ มาควบคุมการปฏิบัติงานเพื่อความก้าวหน้าของงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้

การจัดทำแผนการสอนถือว่าเป็นการปฏิบัติงานในด้านการเรียนการสอน ดังนั้นต้องมีปัจจัยด้านการบริหารเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการ ซึ่งงานวิชาการเป็นการบริหารเกี่ยวข้องกับแผนการสอนที่ครูจัดทำ ดังคำกล่าวของ ภิญญู สารธ อ้างใน ศิริเพ็ญ ศิริมงคล (2530, หน้า 11) กล่าวว่า "การบริหารวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการสอนนักเรียนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพมากที่สุด" ขณะเดียวกัน พันธ์ หันนาคินทร์ (2525, หน้า 225) ได้แบ่งงานวิชาการออกดังนี้

- (1). เกี่ยวกับครู ได้แก่ การหาครูที่ดีมาทำการสอน จัดแบ่งหน้าที่ การจัดปฐมนิเทศ การสร้างกำลังใจให้คณะครู การส่งเสริมให้ครูมีความสามารถและการนิเทศการสอน
- (2). เกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน ได้แก่ การเลือกเนื้อหาของหลักสูตร การทำแผนการสอน การจัดตารางสอน การวัดผลการสอน เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าการบริหารงานวิชาการ เป็นการดำเนินการเกี่ยวกับงานด้านวิชาการ ได้แก่ การส่งเสริมความเข้าใจของครูเกี่ยวกับหลักสูตร แผนการสอน การวัดผลการศึกษาและรวมถึงการสนับสนุน การส่งเสริม ความสามารถในสาขาวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนา และปรับปรุงแก้ไขการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพตรงตามเป้าหมายการศึกษา

ง. ปัจจัยที่เกี่ยวกับบริบทของการจัดทำแผนการสอน รุ่ง เจริญจิต (2532) กล่าวถึงปัจจัยด้านบริบทของการจัดทำผลงานทางวิชาการในแง่ของบรรยากาศ ทางวิชาการว่าสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศทางวิชาการ มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสนับสนุนให้ครูพัฒนางานทางวิชาการอย่างมาก ข้าราชการครูบางคนอยู่ในครอบครัวที่มีบรรยากาศทางวิชาการที่ดี เช่น

ข้าราชการครูสตรีที่มีสามีเป็นผู้บริหารของหน่วยงานทางการศึกษา ขณะที่ข้าราชการครูบางคน ต้องเฝ้าปรนนิบัติต่อบิดา มารดาที่ชราภาพ โรงเรียนบางแห่งอยู่ในป่าเขาที่ชุมชนรอบด้าน ชอบมั่วสุมเล่นการพนัน ตั้งวงเสพของมีนเมาเป็นประจำ ขณะที่โรงเรียนบางแห่งอยู่ในเมืองใหญ่ใกล้ ๆ กับสถาบันอุดมศึกษาบ้าง สถาบันที่เป็นที่ยอมรับของชุมชนบ้าง แม้มองในวงแคบ ภายในสถานศึกษาเอง โรงเรียนบางแห่งแม้เอกสารที่กรมกองส่งไปให้ใช้สำหรับค้นคว้า ผู้บริหาร หรือหัวหน้างานก็เก็บใส่กุญแจไม่ยอมให้ใครใช้ ขณะที่โรงเรียนบางแห่งพยายามระดมสมอง ของบุคลากรเพื่อวางโครงการทำงานร่วมกัน ช่วยกันแก้ไขปัญหา ให้คำปรึกษาในการทำงานอยู่ เป็นเนืองนิจ อย่างนี้ย่อมยังผลให้เกิดความแตกต่างในบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมทางวิชาการ ซึ่งจะส่งผลในทางที่จะเป็นอุปสรรคหรือผลักดันก็แล้วแต่ลักษณะบรรยากาศรอบตัวของบุคลากร เหล่านั้น

นอกจากนี้การสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาชั้นต้น ก็เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนการสอน เช่นกัน โดยหลักของการบริหารการศึกษาแล้ว ผู้บังคับบัญชาชั้นต้น มีหน้าที่พัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชา แต่โดยสภาพที่เป็นจริงแล้วคุณภาพของผู้บังคับบัญชา ซึ่งเป็นปุณฺชนธรรมดานั้นแตกต่างกัน ทั้งทางภูมิหลังการศึกษาการฝึกอบรม ความสนใจ และเอาใจใส่ต่อผู้ร่วมงานเชิงพัฒนา ตลอดจนคุณธรรมประจำใจของผู้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชาบางคนทำงานด้วยเห็นแก่ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ของตนเป็นใหญ่ บางคนทำงานเพื่อคุณภาพของงาน ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้แล้วในแผน ถ้าเป็นเป้าหมายหลักของการทำงาน ต่างกันอย่างนี้ การบริหารงานในองค์การย่อมมีโอกาสแตกต่างกัน ผู้บังคับบัญชาชั้นต้น บางคนพยายามชี้ให้บุคลากรในองค์กรตื่นตัว และแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เป็นนิจ ขณะที่บางคนพยายามชี้ให้บุคลากรในองค์กรเห็นว่า ทำอย่างนี้ผิดระเบียบ ทำอย่างนั้นผิดวินัย ทำอย่างนี้ไม่อุทิศเวลาให้แก่ทางราชการ ฯลฯ จะเห็นได้ชัดว่าในแง่ของจิตวิทยาการบริหารแล้ว ย่อมมีผลกระทบโดยตรงต่อขวัญกำลังใจ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความเจริญก้าวหน้าในการทำงานของบุคลากรผู้ใต้บังคับบัญชา

จากปัจจัยและปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่กล่าวถึง ทำให้สามารถประมวลเป็นกลุ่มของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนการสอนให้มีประสิทธิภาพของครูมัธยมศึกษา นั้นน่าจะประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ 4 ปัจจัย ดังนี้

1. ปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวครูผู้จัดทำแผนการสอน ได้แก่ ครูผู้จัดทำแผนการสอน จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรและแผนการสอน เห็นความสำคัญและประโยชน์ของการทำ

แผนการสอน มีความเป็นนักวิชาการในการพัฒนางาน สนใจ มีแรงจูงใจ มีความพร้อมทางสถานภาพส่วนตัวและความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจ และเจตคติต่อวิชาชีพ

2. ปัจจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบพื้นฐานของการจัดทำแผนการสอน ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนด้าน วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ เวลาในการจัดทำแผนการสอน มีแหล่งค้นคว้าเอกสาร และมีที่ปรึกษา

3. ปัจจัยที่เกี่ยวกับโครงสร้างและระบบบริหาร ได้แก่ นโยบายในการสร้างความเข้าใจในการทำแผนการสอน การสนับสนุนและพัฒนางานวิชาการ

4. ปัจจัยที่เกี่ยวกับบริบทของการทำแผนการสอน ได้แก่ การมีบรรยากาศทางวิชาการ ที่สนับสนุนการทำแผนการสอน ผู้บริหารให้การสนับสนุนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้น ผู้วิจัยจะนำเสนอเฉพาะที่มีส่วนเกี่ยวกับการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

เกลื้อ เพชรสน และคณะ (2524) ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินผลการใช้หลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ของครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา ในจังหวัดราชบุรี สระบุรี พระนครศรีอยุธยาและนครสวรรค์ ผลการวิจัยในที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ด้านการจัดทำแผนการสอน พบว่า ผู้บริหารให้ความสนใจ และให้การสนับสนุนอยู่ในระดับปานกลาง งบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอ โรงเรียนมีหนังสืออ่านประกอบ และช่วยในการค้นคว้าน้อย ครูได้รับเอกสารประกอบหลักสูตรไม่ครบ อุปกรณ์การสอนที่มีอยู่ไม่เพียงพอ

กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ (2533) ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินผลการใช้หลักสูตรระดับมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ผลการวิจัยเป็นดังนี้ ในด้านสภาพการจัดปัจจัยความพร้อมของโรงเรียน เกี่ยวกับการอบรมที่แจ้งเกี่ยวกับหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พบว่า ครู-อาจารย์ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 87.61) ผ่านการอบรมที่แจ้งเกี่ยวกับหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 โรงเรียนจำนวนร้อยละ 80.00 มีเอกสารหลักสูตร คู่มือหลักสูตร คู่มือการประเมินผลการเรียน และคู่มือการจัดกิจกรรมอย่างเพียงพอ ในด้านจัดบริการเหล่าวิชาการให้แก่ครูและนักเรียน จำนวนโรงเรียน ร้อยละ 98.75 จัดบริการห้องสมุด

ในด้านการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนส่วนใหญ่ ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวการจัดการเรียนการสอนตามจุดเน้นของหลักสูตร ครูผู้สอนจัดให้มีการผสมผสานการให้

ความรู้ กับ การปฏิบัติจริง โดยใช้กระบวนการต่าง ๆ ในระดับพอสมควร และเห็นว่าครูผู้สอนมีความเข้าใจจุดเน้นของหลักสูตรที่มุ่งให้ครูจัดการเรียนการสอน โดยเน้นกระบวนการ มีการจัดทำแผนการสอนที่เป็นกระบวนการ ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนกลุ่มวิชาต่าง ๆ พบว่าส่วนใหญ่ทั้งผู้บริหาร และครูผู้สอน จะระบุว่าได้ดำเนินการใช้หลักสูตรและจัดกระบวนการเรียนการสอนตามแนวดำเนินการของหลักสูตร ที่มีปัญหาส่วนใหญ่จำเป็นเรื่องของการขาดแคลนบุคลากร การขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอน

เบญจมาศ เกตุพิชัย (2524) ได้ทำการประเมินผลการใช้หลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 โดยใช้ปฏฺยแซนส์เทคนิค ผลการวิจัย พบว่า แผนการสอนกลุ่มทักษะภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 รวม 58 แบบ มีคุณภาพปานกลางโดยได้ค่า P.M. 6.90 แยกเป็นแผนเตรียมความพร้อม 18 แผน ได้ค่า P.M. 5.62 และแผนการสอนที่ใช้ควบคู่กับหนังสือ 40 แผน ได้ค่า P.M. 7.27 แสดงถึงคุณภาพปานกลาง ในด้านคุณภาพของแต่ละองค์ประกอบ ผลปรากฏว่าจุดประสงค์ได้ค่า P.M. 8.67 กิจกรรมได้ค่า P.M. 5.83 การวัดและประเมินผลได้ค่า P.M. 10.16 แผนการสอนที่มีคุณภาพสูงสุดคือ แผนที่ 34 ได้ค่า P.M. 8.51

วิเชียร เทียมเมือง (2522) ได้ศึกษาปัญหาและความคิดเห็นของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในการทดลองใช้หลักสูตร พุทธศักราช 2521 (ฉบับร่าง พ.ศ. 2518) พบว่าแผนการสอนส่วนมากอธิบายกิจกรรมไม่ชัดเจน ครูไม่สามารถปฏิบัติตามจุดประสงค์การเรียนรู้ได้บางเนื้อหาบางกิจกรรมมีมากและสูงเกินไปจนครูไม่สามารถสอนได้บรรลุผล

อำไพ ดินะมาส (2535) ได้ทำการวิจัยเรื่องการเตรียมการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในจังหวัดพะเยา ในด้านปัญหาในการเตรียมการจัดทำแผนการสอน พบว่า ขาดเอกสาร คู่มือที่จะใช้ในการ เช่น เอกสารหลักสูตร คู่มือจัดทำแผนการสอนเน้นกระบวนการ เนื้อหารายวิชาของหลักสูตรฉบับปรับปรุง ส่วนปัญหาการเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนการสอน ได้แก่ วิทยากรหลักไม่มีความมั่นใจ เพราะได้รับการถ่ายทอดต่อ ๆ กันมา ยังไม่มีความเข้าใจเพียงพอ โดยเฉพาะวิทยากรหลักที่มีความรู้่น้อย ทำให้การถ่ายทอดไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ครู อาจารย์ยังไม่เข้าใจการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ แยกแต่ละทักษะไม่ออก ไม่สามารถแยกแยะขั้นตอนของแต่ละกระบวนการได้ และไม่สามารถเลือกกระบวนการมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนรู้ บางโรงเรียนไม่สามารถส่งครูผู้สอนเข้าร่วมอบรมได้ทั่วถึง ครูผู้สอนไม่ให้ความร่วมมือครูมีเวลาเตรียมตัวน้อยเพราะสอนหลายวิชา และมีงานพิเศษที่จะต้องรับผิดชอบในด้านอื่น ๆ

ครูไม่เข้าใจขั้นตอนการเขียนแผนการสอนอย่างละเอียด ตัวอย่างแผนการสอนที่มีอยู่ไม่ชัดเจน มีน้อย ไม่ละเอียดและคลุมเครือ การจัดการอบรมเกี่ยวกับแผนการสอนดำเนินการซ้ำเกินไป ไม่ทันการ

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าแผนการสอนที่จะมีประสิทธิภาพได้นั้น มีปัจจัยต่าง ๆ หลายประการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพแผนการสอน ดังนั้นถ้ามีการศึกษาปัจจัยเหล่านั้นและนำมาใช้ประกอบการพัฒนาปรับปรุงแผนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ก็จะทำให้การจัดการเรียนการสอนของครูเป็นไปตามหลักการ จุดหมาย จุดเน้น และสอดคล้องกับ แนวดำเนินการของหลักสูตรที่ได้วางไว้